

Światopogląd i uwarunkowania

z pracy magisterskiej

Polski termin światopogląd jest wyrazem składającym się z dwóch słów: *świat* i *pogląd*, który należy tłumaczyć w ten sposób, że chodzi w nim o jakiś pogląd na świat.

Pojęcie to związane jest z ogólnym pojęciem widzenia i pojmowania świata, będącym wynikiem także jego kontemplacji, przeżywania, rozumienia, zlokalizowania się w nim człowieka, dzięki czemu ma on własną perspektywę widzenia całej rzeczywistości, *widzenia i tłumaczenia rzeczywistości ze zrozumieniem*.

„C. Baumker uważał, że termin *Weltanschauung* (z niemieckiego, odpowiednik polskiego terminu światopogląd – przyp. własne) powstał jako znak protestu przeciw coraz bardziej wzrastającej specjalizacji naukowo-technicznej, która powodowała zagubienie się człowieka w życiu. Miał on na uwadze fakt, że nauka zacieśniła punkt widzenia do określonego wycinka rzeczywistości i pozbawiła go wizji całej rzeczywistości, która daje człowiekowi nie tylko widzenie całości, ale i jakieś horyzonty istnienia wszystkiego, a zwłaszcza siebie samego, co jest dla niego o wiele ważniejsze, niż specjalistyczna znajomość, choćby bardzo dokładna, wąskiego wycinka świata”. [1]

Właśnie etymologia *widzieć ze zrozumieniem* interesuje nas najbardziej jako racjonalne, oparte na doświadczeniu, obserwowaniu i tłumaczeniu otaczającej nas rzeczywistości (co jest wymogiem rozumu).

Pogląd na świat powinien być pełny i wszechstronny, winien się opierać na danych pochodzących z poznania potocznego, mądrościowego, naukowego, filozoficznego i religijnego.

A. Poznanie i wiedza potoczna

Punktem wyjścia poznania (będącym początkiem i elementarną podstawą światopoglądu) jest poznanie potoczne. Opiera się ono zwykle na prostych obserwacjach przedmiotowych i podmiotowych, osobistych doświadczeniach, ich wymianie z innymi i ogólnych przemyśleniach.

„Obejmuje ono zazwyczaj zakres informacji, które wyrastają z konkretnych i ogólnych potrzeb życia ludzkiego. Pierwsze związane są bardziej z konkretnymi egzystencjalnymi potrzebami człowieka, czyli z potrzebami życia codziennego, drugie zaś z egzystencją ludzką w ogóle, a więc z pewnym rozumieniem świata, siebie samego, sensu i celu swojego życia. Wiele stwierdzeń i sądów zawartych w poznaniu potocznym jest prawdziwych, pewnych i nieomylnych, choć poznanie to cechuje pewna fragmentaryczność i niedokładność, brak gruntowych uzasadnień, a nawet pewna niespójność”.[2]

Wiedza zdroworozsądkowa ma charakter powszechny i w istocie rzeczy jest podstawowa dla każdego człowieka, grup społecznych i w jakimś sensie całej ludzkości. Ma ona charakter stabilny. Może być częściowo uzupełniana nowymi doświadczeniami, ubogacana, w pewien sposób kontrolowana, choć stopień uzasadnienia jest zwykle niski.

Wiedza, wykorzystywana w poznaniu i tłumaczeniu egzystencji, powinna łączyć się z mądrością. Mądrość można pojmować jako wiedzę teoretyczną, która jest uzasadnionym i w miarę wyczerpującym rozumieniem świata, jego odwiecznego porządku oraz sensu życia. Mądrość może być także pojmowana jako rodzaj wiedzy praktycznej, będącą umiejętnością i skutecznym aplikowaniem wiedzy do rozwiązań problemów egzystencjalnych. Przy tym nie tyle idzie w niej o logiczny i usystematyzowany układ sądów o rzeczywistości, ile o całościowe przeżywanie i doświadczenie rzeczywistości, samookreślenia się w niej, wytyczanie drogi życia w aspekcie najwyższych i ostatecznych wartości, których osiągnięcie staje się celem człowieka

mądrygo.

B. Poznanie naukowe

Poznanie naukowe i będąca jego czynnikiem wiedza naukowa dla wielu uchodziła za ideał poznania ze względu na jego precyzję i dokładność pomiarową. Jest to poznanie typu empirycznego, jakie występuje w naukach przyrodniczych.

Ze względu na to, że nauki te posługują się coraz doskonalszymi instrumentami umożliwiającymi coraz dokładniejsze poznanie oraz odkrywanie nowych pól badawczych, które dotąd nie były dla nich dostępne, zaczęło tworzyć się przekonanie, również pod wpływem racjonalizmu, iż nauka może wszystko poznać i wyjaśnić. Sądzone, że możliwości poznawcze rozumu są nieograniczone. Mniemano, że nauka nie tylko pozna i wyjaśni wszystkie zagadki całej rzeczywistości kosmicznej, życia, bytu w ogóle, ale i zdobędzie całkowite panowanie nad przyrodą, jej siłami i prawami, życiem i śmiercią.

Ponadto uważano, że wyniki poznania rozumowego są obiektywne, ścisłe, pewne, niebanalne i całkowicie weryfikowalne. W związku z taką postawą epistemologiczną zakwestionowano możliwość istnienia nie tylko innych typów poznania, ale i innej rzeczywistości, która nie byłaby dostępna do pomiarów fizycznych i wyjaśnień czysto racjonalnych.

Nie ulega wątpliwości, że poznanie naukowe pod wieloma względami przewyższa wszelkie inne poznania. Ma ono ściśle zdefiniowany obiekt badań, posługuje się bardzo precyzyjnymi narzędziami ułatwiającymi gruntowną, wszechstronną penetrację określonych przedmiotów, relacji między nimi, poszukiwanie bezpośrednich przyczyn pojawiających się skutków, itp. Istnieje także możliwość sprawdzenia wielu osiągniętych wyników.

Jednak badanie naukowe, tłumaczenie i wyjaśnianie racjonalne są tym precyzyjniejsze, im ów wycinek badawczy jest węższy,

mniej aspektowy i złożony. W efekcie nie dają one obrazu całej rzeczywistości, nawet gdyby brać pod uwagę sumę wyników wszystkich dyscyplin przynależnych do nauk szczegółowych. Istnieją dziedziny życia mało dostępne (niekiedy wcale) badaniom ściśle empirycznym, np. życie psychiczne i duchowe człowieka, sumienie, człowiek jako osoba, byt jako taki, świat nadprzyrodzony.

Gdy idzie o walor jakiegokolwiek poznania, warto pamiętać, że bierze w nim udział cały człowiek, a nie tylko władze zmysłowe i rozum, jak to się często przyjmuje. W związku z tym w proces poznawczy wchodzić czynniki pozaracjonalne, pozazmysłowe, głównie wolitywne i emocjonalne. Z powyższych uwag pod adresem poznania naukowego nie należy wyprowadzać mylnych wniosków, zmierzających do umniejszenia walorów badań naukowych lub zakwestionować ich sensu. Chodzi w nich raczej o ukazanie realnych wartości osiągnięć poznawczych nauki oraz ich hipotetyczności, ograniczoności, częściowości, aspektowości, zmienności.

C. Poznanie filozoficzne i religijne

W poznaniu filozoficznym chodzi o takie poznanie, które za zadanie stawia sobie rozwiązywanie ogólnych problemów dotyczących całej rzeczywistości, mówiąc dokładniej, która wyjaśnia w kategoriach ostatecznych istnienie bytu jako bytu czyli całej rzeczywistości, co w sposób szczególny interesuje człowieka. Ogólnie rzecz biorąc, dane dostarczane przez poznanie filozoficzne wnoszą wiele cennych, niezastąpionych elementów formowania poglądu na świat.

Jeszcze innym poznaniem jest poznanie religijne, które jest powiązane w sposób szczególny z poznaniem filozoficznym. Wprawdzie filozofia naprowadza na istnienie świata nadprzyrodzonego, niematerialnego, dając różnorakie argumenty świadczące o tym, to jednak nie zajmuje się nim wprost.

Poznanie religijne jest poznawalne w stopniu o wiele wyższym i

pełniejszym niż za pomocą rozumu dopiero w świetle wiary w Boże Objawienie, w którym Bóg udostępnił człowiekowi poznanie siebie samego i nie tylko; objawił On także świat i człowieka, sens i cel jego istnienia.

Bóg będąc rzeczywistością transcendentną, jakościowo różny od rzeczywistości przyrodzonej, umożliwił człowiekowi poznanie siebie samego poprzez różnego rodzaju wkroczenia w rzeczywistość świata materialnego. Objawienie Boże jest poznawalne dla człowieka, wprowadzie nie bezpośrednio, lecz w znakach. Były one adresowane do świadków Objawienia, którzy odczytując ich sens, przekazywali rozpoznane i zwiastowane im orędzie Boże wszystkim chcącym je przyjąć w wierze.

Dla chrześcijan pełnia objawienia urzeczywistniła się w Jezusie Chrystusie, który objawił kim jest Bóg, świat, człowiek, jaki jest początek i kres rzeczywistości.

Teologia jako rodzaj interpretacji rzeczywistości, chociaż nie była powszechnie znana i rozwinięta w sensie właściwym (jak np. filozofa), to jednak występowała w każdej religii, gdyż człowiek przyjmujący objawienie Boże starał się rozumieć prawdy przez nie zwiastowane i adaptować je do swego życia, otoczenia oraz świata. Starał się zrozumieć siebie samego, normować swe postępowanie, odnoszące się do innych ludzi i do całej rzeczywistości.

Powyższe rozważania wskazują na fakt, że właściwy pogląd na świat powinien zawierać wszystkie omówione sposoby poznawania rzeczywistości i powstające w ich wyniku rodzaje wiedzy. Stanowią one bowiem wszechstronną i właściwą postawę do wyrobienia sobie poglądu na świat. Tylko takie podejście zapewnić może nie tylko właściwe ujęcie poglądu na świat, ale i oczekiwane rozwiązania wszelkich istotnych problemów, które zawiera.

[1] Z zagadnień światopoglądu chrześcijańskiego. Red.: Marian

Rusecki. Lublin 1989, s. 15

[2] Ibidem, s. 17

Jeżeli potrzebujesz konsultacji przy pisaniu pracy licencjackiej lub magisterskiej, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - pomoc w pisaniu prac w granicach dozwolonych prawem